

Antxista Etxea, Latsunbe Auzoa, 30, 1^a, 20120 Hernani

eposta: basquefreedomtrailsw2@gmail.com

Web-orria:

www.bpftaww2.com

X: @bpfta

EUSKAL PIRINIOAK ASKATASUN BIDEAK KULTUR ELKARTEA (EPAB)
(Eusko Jaurlaritzaren Elkartearen Erregistroa: AS/G/19762/2016)

Lehendakari: Joe Linehan Idazkaria: John Morgan Diruzaina: Felipe Etxeberria Agirretxe

: Aldudetik Eugira, 2025ko ekainaren 14a: Paquita Bretosi eta Emilio Ithurriari omenaldiak

- Gidariei, laguntzaileei eta iheslariari omenaldia: Hernani, ekainak 13, ostirala
- Pirinioetako zeharkaldia Aldudetik Kintora/Urkiaga/Eugi: Ekainak 14, larunbata
- EPABek 10 urtean egindako lekuetara autobusez joateko txangoa: Ekainak 15, igandea
- Erakusketa: EPABek 10 urte mugalarien memoria historikoa berreskuratzen. Hernanin

Paquita Bretos

Paquita Bretos Andueza Pirinioetan zehar iheslariak igarotzen zituen euskal mugalarietako bat izan zen. Pasaian jaio zen, Donostiatik gertu. Amak denboraldi bat eman zuen Ondarretako kartzelan, kostaldeko hirian, eta aitak fusilamendu frankistako pelotoi bati aurre egin behar izan zion. 2023ko euskal egunkari baten arabera, «hamalau urte zituenetik jardun zuen Nafarroako ihes-lerroetan, zeinak ezkutuko erresistentzia- eta ihes-ibilbideak antolatzen baitzituen faxismoari mugaren bi aldeetan aurre egiteko. Ibilbide horietako asko emakumeek eta haurrek zuzentzen zituzten... berak gidatzen zituen iheslariak gaez... Paquita Gerra Zibilak markatutako neska bat izan zen, mendizale bihurtu zuena ia modu klandestinoan... paisaia menditarra askatasun- eta justizia-eremu bihurtuz. Emakume modernoa izan zen, mendian sumisioaren aurkako antidoto hori aurkitu zuena .»

Beste mugalari batek, Emilio Ithurriak, Pirinioetan zehar Bigarren Munduko Gerran aliatuak gidatu zituen. Eusko Jaurlaritzaren Informazio Zerbitzurako lan eginez ere, inteligentzia bildu ohi zuen, eta dokumentuak Espainia “neutro”ra pasa zituen naziek okupatutako Europatik, Donostiako kontsulatu britainiarrak jaso eta Londresera pasatuz. Emilio Ithurriaren informazioari eta mugaren alde banatan lan egiten zuen sare konplexuari esker, aliatuen erasoak 1942ko udaberriko egin ziren Saint-Nazairen (*Operación Carretera*) eta Baionako portuan (*Operación Myrmidon*).

GURE HELBURUAK

Euskal Pirinioak Askatasun Bideak Elkartea (EPAB) Euskal Herriko kultura-erakunde bat da, nazioarteko bazkideak dituena; Eusko Jaurlaritzaren Elkartearen Erregistroan eta Hernaniko Udalean kultur elkarte bezala erregistratuta dago. Gure helburua da II. Mundu Gerran Pirinioetako ihes-sareen memoria historikoa berreskuratzea, hainbati lagundu ziena gatazka garaian Naziek okupatutako Europatik askatasunerantz ihes egiteko ahaleginean. Horregatik, urtero ihes egin

duten guztiei eta haien laguntzaileei omenaldiak egiten dizkiegu: mugalariei, logistika arduradunei, aterpetheen jabeei eta iheslariei beraiei.

II. mundu gerran, Pirinioetan zehar zeuden kontrabandisten bide klandestinoak katebegi garrantzitsua izan ziren ihesbide sareetan. Aliatuen gobernuetako agenteek, soldaduskari ihes egiten zioten hiritar gazte frantziarrek, familia juduek eta aliatuen militarrek, besteak beste, egiten zuten ihes Naziek okupatutako Europatik penintsulara Pirinioetan zehar. Hainbat babesleku zeuden mugaren bi aldeetan eta mendiko gidariak bertako jendea zen. Garai ilun haiek heroi anonimoz beteta zeuden eta asko oraindik anonimoak dira – mugalariak, Paquita Bretos bezalakoak; logistikaz arduratzen zirenak; eta hiritar polifazetiko horiek- gehienak emakumeak- mezulari lan egiten zuten, babeslekuen zaindari, komunikazioen eta ostatuaren arduradun, baita janariaren eta arroparen arduradun ere; eta, behar zenean, iheslarien osasuna zaintzen ere bai.

Horrela, oso garrantzitsua da sare klandestino horretan lagundu zuten pertsonak –mugako bi aldeetan zeudenak- inoiz ez ahaztea, II. Mundu Gerran zehar egin zituzten ekintza ausart eta desinteresatuengatik; jakinaren gainean egon arren, harrapatzen bazituzten, tortura, heriotza edo nazien kontzentrazio esparruak nozituko zituztela. Eta askok larrutik ordaindu zuten.

Hala bada, EPABen helburua da II. Mundu Gerrako Pirinioetako ihesbideak ezagutaraztea, mugan zehar ibilaldi oroigarriak eginez eta ihesbide klandestino horien historia bigarren eta hirugarren mailako hezkuntza-ikasleei pasatuz -haien ondare historikoa.

Egitaraua, 2024ko ekainaren 13tik 15ra

Ostiralean, 18.30ak aldera, NH Arantzazu hotelean bilera labur bat egingo dugu eta gero EPAB garraioak Hernanira eramango gaitu, omenaldia egiteko Loidiko monumenturen aurrean.

Parte-hartzaileentzako bilera baten ondoren, Donostiako NH Arantzazu hotelean, 18:30ak aldera, mugalariei omenaldia egingo zaie Hernanin. Larunbatean, EPABeko gidariek memoria historikoaren ibilbide honetara eramango gaituzte: Aldude 5km-tik mugaraino (900m) eta gero 7km-ko jaitsiera Eugira (Nafarroa). Ibilbidean zehar omenaldiak egingo zaizkie ihes-lerro guztietan inplikaturako pertsonen – herriko jendea, sareetako aktibisten ondorengoak eta tokiko agintariak daude gonbidatuta –. Horrela, duela 80 urteko mugaz gaindiko ihes-lineak emulatuko ditugu: igandean, Endarlatsatik Erlaitzera, eta, ondoren, Oiartzuneraino jaitsiera bat, Maria Josefa Sansberrori bere jaioterrian egindako azken zergarako.

Ekainaren 13, ostirala: Nazioarteko parte-hartzaileen etorrera

NH Arantzazu hotelean bilera bat egin ondoren, ostiraleko 18:30ak aldera, EPAB-eko autobusak Hernani herrira eramango gaitu, eta Bigarren Mundu Gerrako euskal mendi gidarien omenezko monumentuan, herriko jendearekin, sareetako aktibisten ondorengoekin eta udalarekin.

Ekainaren 14an, larunbata, 08.30etan – MUGAZ GAINDIKO IHESIBILBIDEA

Gosaldu ondoren, EPABeko autobusa gure hoteletik ateratzen da mugaren beste aldera eta Aldude herrira eramateko. Bertan, omenaldi labur bat egongo da mugarako bidea hasi aurretik (5km 900m arte), 10.15ak aldera.

Otordu baten ondoren, 7km-ak jaitsiko ditugu Eugira arte, Urkiagako Lepoko errepedea gurutzatuz.

Bazkaldu ondoren (parte-hartzaile bakoitzak bere bazkaria eramaten du), EPABeko autobusak Donostiara eramango gaitu gure hoteletan 16.00-17.00 aldera egoteko. Arratsalde libre.

Ekainak 15, igandea, 08:30 – Autobusez txangoa

Gosaldu ondoren, EPABeko autobusa hoteletatik ateratzen da St. Jean-de-Luz eta Sokoia omenaldi baterako. Ondoren, autobusak Urruñara eramango gaitu, eta gero Sarara eta Maddi mugalariaren monumentura. Autobusak Lizuniagako Colera eramango gaitu atzera, mugara eta itzulerara. Gure autobusean jarraituko dugu Berako herriraino omenaldi bat egiteko. Ondoren, Endarlatsara joango gara, eta Bidasoa ibaia zeharkatuko dugu (ausartentzat eta baldintzen arabera). Ondoren, Oiartzungo herriari omenaldia.

Ondoren bazkaria izango da jatetxe batean. 18.00ak aldera EPABeko autobusak gure hotelera eramango gaitu.

EPABeko autobusak Oiartzungo jatetxe batera eramango gaitu bazkatzera. Ondoren, gure hotelera itzuliko gaitu.

Izen-emateko orria epostan: basquefreedomtrailsw2@gmail.com edo web-orrian: www.bpftaww2.com

2015az geroztik, EPABek Bigarren Mundu Gerran Euskal Herrian Pirinioak zeharkatzen zituen ihesbide GUZTIAK berreskuratzen, gogoratzen eta ospatzen ditugu, baita mendilerroan urrutiago dauden ihesbide sareak ere (Aragoi eta Katalunian). Beste Memoria Historikoaren elkarrekin elkarlanean jarraitzen dugu Bigarren Mundu Gerrako ihesbide sareen esparruan, Pirinioetan zehar eta handik kanpo.